

ایڈیٹر و پبلشر عبداللطیف الکریم پرنٹنگ پریس ٹیبل باغ کوئٹہ خان شہک کرسا پورہ آفس 302 تھرڈ فلور یونیورسل پبلیکیشنز فیز 1 جناح روڈ کوئٹہ خان تالان کرے

20 جنوری 2026ء

جبار یار، یات کنگ کٹرز

جبار یار نائنے آن جتائی ء بیست سال مسے۔ دا پیام ائی براہوئی ادب بھار مزل آتیاں گام ہشا مستی ہنے۔ و بھار اگا پڑتیا پوسکن اگا خیال آک و پوسکن آسوج آک چست مسونو۔ ولے ہرا ہند ء جبار یار خورک الاس، ہمو جاگہ ایہو ہم خورک ء۔ کاریم مستی ہم مرو۔ پوسکن غوشنکار ہم برو نوشت آک ہم وڈور۔ ولے جبار یار ہند ہند خورک سلو۔ او اسہ ہندن ءوخت اسے آبراہوئی ادب انا ہاشوئی بو کرے، ہرا تم براہوئی ادب اٹ بوگ شوگ نار بیدہ ہندی اولو۔ اوتیا نوشت آتیت براہوئی شاعری ء نئے ہرہ پوسکن ءوروشم اس برس بلکن اودے بوگ شوگ نا زبیداری آن ٹل و پھل کرے۔ اونا شاعری نا سوب آن براہوئی شاعری نامڈی وڈا زن اگہ اسی شاعری نارواٹ ہرن تو ن جبار یار ہر وڈاٹ اس اس نار ہاشون ہشاعر اس خند۔ ہراست نا شاعری تینا ڈغار تینا راج ءوتیا مخلوق نا نیام آن ہش مروک شنگک۔ ہراست انا بوگ شوگی شاعری نا ہیبت ء اونا ہراست زبیداری ء جبار یار وڈی کرے اونا راج انا حق آدرشم ء۔ جبار یار آن مہالو ہراست شاعری منگ ائی کس اوتی

نصیحت نارنگ زیات کس۔ و ہراست و انوی شاعری منگ ائی کس اونا ہم کچ وکیل داخس بزز اولو۔ جبار یار بھار جوانی اٹ بھلا بھلا ویل آتے ہندن زبیداری اٹ تینا شاعری ائی اوڈہ کرینے کہ اوتے پاش کنگک آن پیشانی آکر کچ بنگک۔ جوڑ تینا بھندہ غناک بریرہ۔ ولے بھندہ نارند ائی است آتیت ڈوڈاں ہم ودی مریک۔ جبار یار ہراودت ء تینا رند اٹ اہنا اودے سوگو کنگک، اودے مستی دنگ نا گرج ء۔ ایہو نا دور باری ائی ہر حالیت آک ء، اوتی دا گرا نا گرج بھار ء کہ براہوئی شاعری ناروتہ غناک پین سوگو میر۔ ولدا جبار یار نا چندا زندانا جہا جہ بلنگے تو او بختین اٹ تہہ آن پنوک ء ہندخ اس کس، اوازندا نا آخری تے ایلو قشیش بھندہ ہشما ڈنگ و گوجانگ اٹ اخیٹ کس۔ ہیرہ جبار یار آخاننا کہی شاعر، ادیب و فنکار آک زندانا نا آخری تے خانو، و بھار آک ایہو ہم خنگک ائی ء۔ سوچ دادے کہ دا وڈا نا حالیت اتنے ودی مریک، ہمو ہرا سوب آک ء کہ نا دا اسی و راجی شخصیت آت زند بدحالی نا گوجا مریک؟ گرج دا ہیبت اٹ ء کہ تینا دا شخصیت آتے ہیرہ بلکن اوقتا زند آہم پٹ و پول لنگے، و زندا نا آخری تے سوب مروک آ حالیت آت پد رند ء خلسا اوقتا ہیری کس کرسنگک نا کوشت کنگک۔

اسلامی صحافت و تعلقات عامہ

برکت زیب سالمانی برکت عامہ کن دا پوسکن آکب ء تعلقات عامہ کن دا کوشت ہم اٹ ء درو تنگ نا کوشت ہم گوندگانے۔ صحافی سے نا دا قول بھار پتی ء: ”اگہ فی ستر کزوک ء معلومداری سے ڈنگ خواستو تعلقات عامہ نا اسہ چا ہندار سے نا خدمت آتے دوئی کرے“

دا قول دا ہیبت ء پیدواریک کہ تعلقات عامہ نا کاریم اٹ انگ مثنی ہم منگ یکک یا مریک۔ دا گمان ء مومن آتخسا تعلقات عامہ نا سوسائٹی تعلقات عامہ کن گڑاس اصول پیدوار کرینے، ہرائی پانگانے کن عہد کینے:

1- کن تینا ہندی و کس زندانی اس نا آسرائی نا خواست آتارواٹ زمواری تے سرتیت۔

2- تینا کل سرز آتیت راسقی، نا ججوڑی و کاڈرائی، دیا ننداری و راسکی نا امنا مروک اصول آتیاں راہوشوئی دوئی کینے۔

داڑون اور سوسائٹی نا شانزده یک آتالان اسہ ضابطہ اخلاق سے نا ہم منظوری تنگ گانے۔ ہرائی ایلو ہیبت آتیاں بیس دا ہم پانگانے کہ بچ ء باسک دن ء کاریم اس کیک، ہراڑان ابارغ نا ویلنا دیا ننداری و بے کنڈ بولک منگ آ ہیبت اس برے، و دا کہ اسہ باسک اس ہم رزاک آ غلط و بے راہ کروک حوال اس سرکیک۔ و دا ہیبت اپنا ہند مریک کہ دیابے کس کروک حوال نا فراوانی آن چنگک کن رکھی گام کچ آتیاں کاریم ہلیک۔

تعلقات عامہ نا مثنی کاریم اٹ انگ ایلو ہندخ آتے کن تو ہیرہ اس گندہی اس مرو، ولے اسہ مسلمان تعلقات عامہ نا چا ہندار سے کن دانا حیثیت گناہ اس کنگک نا ء۔ ایتنے کہ دارول برحق نازی آ ایمان لہسو، ہرا پوریا گرتے پارت کرینے:

”ہرا تم گڑاس بہا کو توئے سامرے

ہرا سے تین کن دوست تورک۔ حضورؐ فرمائے:

”مسلمان مسلمان نا اہلم ء۔ او اوزا ظلم کیک۔ اونا اواری ء الیک۔ اودے ذہیل کیک۔ اسہ ہندخ سے کن ہند گین ء کہ اوتیا مسلمان اہلم ء شرف ایتے۔

دا خبر خواہی نا خواست ء کہ ہندخ تینا اہلم کن اہل اڑکے۔ دا اہل اڑ گرج، و آسرائی و آسودہی آن مومن آ ہساتب انا خواست آت نا ہدات ہم کنگک۔ ہندخ اگہ ایلو نا شوق و است خواہی ء اولیت تنگ ٹیل کے تو بھار سوگو گین ء ء تعلقداری اس گندگ کیک۔

خیر خواہی نا خواست دا ہم ارے کہ عدل آن کاریم ہلیکے، بلکن اوڑان ہم زیات توڑو نا رویہ ء دوئی کنگک، یعنی ”فضیحا نا کسے ءوئی کے۔ دن کن حضورؐ فرمائے:

”ہر کس کنے آن کھکانے ای اوڑون گندگو، و ہر کس کنے حق آن محروم کرے ای اودے انا حق ء ایتو، و ہر کس کنای اظلم کرے ای اودے بھجو۔“

دا ہمو تم منگ کیک کہ انسان رحمدلی است بھنگ نا خوآن شپ مرے، آیت: ”رضاء پیغم“ ائی مسلمان نا ہمو ”صفت“ نا کنڈ آ اشارہ ارے، دا صفت نا مہتمم ہندخ نا است بھل، و جند ء تے بدیسہ کیک۔ و دن اگا ہندخ تیتے تو تنگ کیک، و صبر و بھنگ و گوجانگ ء کیک۔ بھنگ و گوجانگ نا تعلقداری تا گندگ نا بابت ہرا رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم نا ارشاد ء: ”الدین نصیہ“

صفت: ”دین بچ آن بچ خیر خواہی سے“ (مسلم)

حضرت جریرؓ بن عبداللہ پاک کہ رسول اللہؐ کنے ائی مدہ ہیبت انا ہیبت ء بلک، اسٹ دا کہ نماز کیوہ، اڑگیو زکوٰۃ ترسا کاوہ، مستگیو دا کہ ہر مسلمان نا خیر خواہ منگ نا مطلب دادے کہ ہندخ نئے ہیبت وخت اس مسلمان سے نسیان ایتے، و نئے دا بابت گندہی اس بھجے، نئے کس سے تین پتیت تعلقداری فی خرائی ودی اوڑکن ہمدوے دوست تورے، مریک۔

افسانوی مجموعہ ”چیہانٹ“ نا تنقیدی جہاں اس

کپک۔ ”چیہانٹ“ ایلو مخلوق نا نمائندہ تخلیق اس مرے یامفت ولے ہنتر تا ارے۔ ”ارغ“، ”دیر تون ہوخن دیر ء پان“ و ”خدمد کروک آ سوچ“ ہند اوتیا انا افسانہ ء۔

”ارغ“ ائی دا نشان تنگک نے کہ اسہ جنوزان ء نیازی سے تینا ہنتر آچتا ء و ڈاکٹر ء نشان تنگ کن دیک، ولے اوڑون پیرسراف کلینک نامون آچتا ء تینا گٹ ائی تنگ پنڈک۔ ہراودت کہ ڈاکٹر تینا کلینک ء بندیک تومانی تینا چنا ء و اٹس کہ پنڈانے دانفے ہرک ہول اے آ کاپ۔ واڑے رزان تے فی بچوک آخ آتے اسہ پلاسٹک (شاپر) سے ائی شاک تینا ایلو چناتے کن اٹیک۔ ہندن مرسا مرسا اسدے ہندا نا ججوڑ آچتا کلینک ائی کیک۔ دادے خدائی خدمتگار آک ہر فریر دیر کھڈ کریر۔ نیازی تینا اراغانس چناک خنار اسہ وار تو ہوتیا مٹ انا نعرہ ء خلکر کہ ”ماہا بس ارغ ایس۔“ ولدا کہ اودے دو خالی خنار تینا چناک اہلم ء اونا دوئی خفتوس تو اذیر اہلم ہراوے؟ نیازی اسہ آڑسندہ اس کسسا پانک کہ ”اسٹ نما پین ہمارمو کہ ایلو قتا پڈ انا ناخر انا ہم اٹس دا کرائی پنڈوک ء۔

دا وٹو ہمو پنڈوک کس کن ہر جاگہ خند چناتے نشئی ء میڈلین لہزہ داسہ ہم۔ اسٹ نا شربت لس Fineran میڈیکل آتیاں دوئی منگ کیک۔ ایلو دا کہ پنڈوک آ نیازی ہیبت یک کرینے کہ او کس پنڈوک سے۔ ڈن کہ دا پارینے:

(پ، 49)

(برجاء)

شاہین بارانزنی

ٹول درخت نامرک۔ (5) ”اگہ داخل ء کئے تشرہ تو کئے وکنا زبک آتے کنا خاہوت ء ہفتی اس بس کس۔“ (پ، 80)

ہنتر گرامر نارواٹ لوز ”زبک“ ہیبت جمع کن کاریم اٹ انگک، ہندا خاطر آن دانا بچ جوڑ کنگک / منگ۔ ”زبک آتے کن“ نا جاگہ غا ”زبک اکن“ کاریم اٹ بکدہ جوان کس۔

(6) ”جوان مندوخت تہنگک آن گڈ اومیت و اڑکا نا ڈغارون مرسا اونا تک کین مسوس“ (پ، 107)

ہنتر ”مت تا کین منگ“ نیازی بے جان (حاملہ) منگ ء پارہ۔ دا ہیبت تینا جاگہ غادرست کہ ہندخ نارانت ء۔ ولے حاملہ نیازی کن دن کاریم اٹ انگک کہ ”اونا نت کین مس“ دن استعمال منگ کہ ”اونا تک کین مٹر“۔

(3) ”ایک کچ آتا غبارہ نا تور آسمان ء کاٹم آ ہرفیس۔“ (پ، 42)

”لوڑ“ ”غبارہ“ ہیبت توارا سے، ہرا دخت ”غبارہ نا تور“ لکھنگک تو جوان اف۔ اگہ دن مرے کہ ”ایک کچ آتا غبارہ نا تور آسمان ء کاٹم آ ہرفیس۔“ (پ، 58)

(ii) ”دے ہرا تم مش انا ٹول آن کوڑو ء شروع کرے تو قدل تیتے بھلا لری نا توک آن کرار اس کشا“۔ (پ، 77)

”حسن نا صرنا ”چیہانٹ“ شہنگک تپہ نا حالیت نا پیدواری (نشاندهی) ء کیک، ولے اوقتا ہاشوئی ء کنگک پنڈوک کن ضروری الو کہ چنا نا ججوڑ

ارغ ء کنڈ کپیس گنیس

دا سکان نقاداف۔“ و اجٹ اسے آن پیدوارہ کہ ”ہیش جوان اگا ادب (یا شہ پارہ غایتا) تنقید مرک۔“ سوچ دا چست مرک کہ براہوئی ادب ائی اگہ تنقید منگک ءو دا نا مطلب داس کہ براہوئی ادب داسکان جوان ء ادب اس تخلیق کنگک کنگک۔؟

ولے جیرانی نا ہیبت ہمو وخت پین چیز کن مرک کہ پارہ ”براہوئی ادب تنقید ء سلگ کیک یا براہوئی ادب نا مزاج ء تنقید بچ ء وخت اس ساچک۔“ دا دلیل بوزکو خودگڑ اول ڈیل نا یک مد تک برخلاف ء۔

واردم آ داوڑا نا ہیبت آتے جنگ نن کون آ براہوئی ادب ء خوواک آتو مغز ائی چندری بے وزندی آ سوچ آتے چست کنگک اٹ مدت و کمکی لیک۔

براہوئی ادب نا تخلیق کار تیتے ہیبت روشن خیالی، ترقی پسندی نا بھین آ ”ناسل“ ء ترسا ہر محفل اٹ تنقید ء برداشت کنگک نا شاہدی ترسا دا ہم پاک کہ ”ای تنقید ء بھیراٹ پاوہ۔“ اگہ کس اس کس اسے (قسمت نا شوی پاوتے) ادلی شہ پارہ غایتا یا افسانہ سے آتیا تنقیدی کشا دا تا درشانی ء کیک یا اونا نوشت آمنسوچ چست کیک ء ہمو تخلیق کار روشن خیالی، ترقی پسندی اٹیوی دنگ ہم آتے اسہ زمان تون بے پاسا اویا اونا ہم خیال ٹولی اسہ ایلو نا رکھ و پاسم سوب آن اسہ تو ار مرسا چندری ہیبت آتے نوشت آن چپ زبانی وڈاٹ تہو نا باہوت کیک۔ او پارہ کہ فلانی ہندخ فلانی نوشتار نا نوشت آ تنقید

مرے۔ اصل ائی دا افسانہ ئی چنا نا ججوڑی، نیازی نا پوسی و لا چاری آن ریاست نا بے حسی نا پاشی مرک کہ اسہ ریاست اس تینا مخلوق ء جا ججوڑی نا آسرائی فراوان کنگک کیک۔ ولے فاضل افسانہ نگار تینا موقف ء جوان ء وڈا سے ئی چیش کنگک ائی سرسب خنگک۔

ایلو دا کہ دا افسانہ نا بارواٹ دا پانگانے کہ دا ئی پرولتاری سے نا ڈکھ وویل آک پاش کنگک نا ہرا کہ بورژوائی تپہ نا اخصالی رویہ نا سوب آن ء۔ دا ہیبت اتون اتقاق کنگک منگ۔ ایتنے کہ فاضل افسانہ نگار دا گڑ ء پاش کنگک کنگک کہ پرولتاری تپہ نا امراتصال شے۔ بقول فاضل افسانہ نگار:

”او چار زانو تو لوک..... اونا کٹ اٹ نیم ساد ء چنسا لیوک کس، ڈاکسرا نا کلینک نامون آ تو لوک تسر۔ ہر ہنوک بروک نا دو تینا تیز روزی ء پناہ۔“

دا تو ہمو پنڈوک کس کن ہر جاگہ خند چناتے نشئی ء میڈلین لہزہ داسہ ہم۔ اسٹ نا شربت لس Fineran میڈیکل آتیاں دوئی منگ کیک۔ ایلو دا کہ پنڈوک آ نیازی ہیبت یک کرینے کہ او کس پنڈوک سے۔ ڈن کہ دا پارینے:

(پ، 49)

(برجاء)

ارغ ء کنڈ کپیس گنیس

ارغ ء کنڈ کپیس گنیس۔۔۔۔۔!

دا سادہ ء ہندخ اسہ شنگ ء ہندخ سے نا شوان مس، ہمو شنگ اگا ہندخ سادہ غا ہندخ ء پارے ”کنا مال ء خوافتگ نا ہیرہ اراول ء، اسہ اصول اس دادے کہ ارغ ء کنڈ کپیس گنیس، اڑگیو اصول دادے کہ خوا ء ملیس ویر گنیس۔“ سادہ غا ہندخ اصول آتے امانا کرے۔ ہرا تم شوان مال ء خوافتگ کن دریکو تیکو ارغ ء تینا خبری نا پلڈ آن ملاکہ تو جیران مسکہ ارغ ء بیس کنڈ کنگک آن امر کنو۔؟ ہندن ہرا تم اولاس مسکہ تو جیران کس کہ خوا نا ہیرہ ء امرلو ویر کنو۔؟ اگہ ای ارغ ء کنڈ کریٹ کنگک یا خوا نا بلا ء ویر کنگک تو اصول آتار برخلاف مرک۔ مندوے آن پدشوان بے تامی و بے دیری آن آست ویر کرے کیک۔ وخت اس کہ سادہ غا ہندخ نا ایلو اہلم تینا اہلم نا جاگہ ء ہلگ کن ہندا شنگ اگا ہندخ نا شوان مس اصول آک ہمو کمر کہ داکان مُت اونا ایلو اہلم کن نرہ۔ یعنی ارغ ء کنڈ کپیس گنیس۔ خوا نا ہا و ملیس ویر گنیس، دا شرت آتے امانا کرسا شوانی نا بنا ء کرے۔ مال ء خوافتگ کن درے۔ ہرا تم آو پنگن مسکہ تو خبری نا پلڈ آن ارغ ء ملاکہ ویر کنگک۔ ہندا وڈاٹ تیتے زندہ تنگک تون اوار تیتی مال انازی آ ہم کوڑہ کرے۔“

اگر براہوئی ادب ء زندہ خونئی ء تو گڑا ارغ نا نیام آن کوئی ء یا خوا ء یک پٹ کروئی ء۔ داکان بیس منگ کیک کہ پین کس ووبف۔

